

La tècnica decorativa d'utilitzar un instrument (creiem cardí o pectuncle) que deixava un solc ple de petites línies en relleu (típica d'aquest poblat), únicament l'hem trobada fora d'ell, en el poblat ibèric del Vilaró d'Olius (que hem excavat l'any 1920), en un gran vas fet a mà, que té al coll una línia de clotets plens de ratlletes cardials (1).

Per tant, hem de suposar la ceràmica de Marlés posterior a la cultura megalítica i anterior a la primera cultura ibèrica.

Ens ho confirmen també alguns fragments que trobarem en el poblat ibèric del Castellvell de Solsona (2), on alguns testos, encara que de tècnica diferent, tenen alguna analogia, com una reminiscència d'una pretèrita superior cultura. Principalment el test u de la figura 20 del Castellvell és decorat d'igual forma i procediment que els de la figura 315 de Marlés.

La ceràmica trobada a Castro de Rotura (Setúbal-Portugal) sembla tenir el mateix motiu ornamental que el vas de Marlés figura 30, amb la diferència que aquest sols té una ratlla de llor i aquells les parets quasi plenes (3). El material que acompanya la ceràmica de Setúbal és eneolític, encara que l'autor, seguint Simóse (4), diu que moltes estacions tenen sobreposats vestigis de diverses èpoques.

No coneixem més que per gravats la ceràmica ornada a *la raclette*, que els arqueòlegs provençals nomenen *ligura*, la qual sembla tenir unes línies com la dels vasos de Marlés. Aquesta ceràmica és de la primera Edat del ferro (5).

En la ceràmica de Marlés la forma dels plats és igual a la de les tapadores d'urnes cineràries publicades per Oscar Montelius (6), que són les mateixes formes de les tapadores pertanyents a la civilització que els paleontòlegs italians anomenen *de Vilanova*.

Amb tot i diferir, els vasos de Marlés, quant a llur forma, de les urnes de la civilització vilanoviana, la forma dels vasos de les figures 313 i 314 té alguna analogia amb la de les osseres de la necròpolis de Fontanella (Màntua) (7), fetes de dos cons units per llur base. L'arqueòleg rus Modestov judica aquesta necròpolis de l'època transitòria entre la civilització del bronze i el començament de l'Edat del ferro (8).

En la ceràmica d'Allumiere i Civita-Vechia hi ha vasos ornats amb zig-zags horitzontals, i no verticals, com els de Marlés, amb tapadores iguals als nostres plats, que l'esmentat savi arqueòleg rus (9) atribueix a una població ariana arribada en aquells paratges abans del començament del període de Vilanova.

Nosaltres hem trobat una forma semblant de plats, encara que no podem precisar com tenien l'ansa, en la capa hallstàtica de la Cova del Segre (10), i també s'és trobada en la necròpolis de can Missert, de Terrassa (11), amb la diferència que l'ansa, en lloc d'ésser al caire, és sobre les parets del plat en sentit vertical a la base.

En resum direm que, no atrevint-nos a donar per ara una exacta cronologia, la ceràmica de Marlés sembla pertànyer als començos de l'època de Hallstatt. — JOAN SERRA I VILARÓ.

El sepulcre del Turó de les Mentides (Folgaroles)

Es del primer període hallstàtic, i està situada en terres del mas Palou, de Folgaroles a 4 quilòmetres de Vich, no lluny de la galeria coberta de Puig-ses-Lloses. Es una caixa formada amb lloses primes (1'76 metres per 0'49) i orientat de llevant a ponent (12) (fig. 329). És interessant per ésser la primera d'aquesta edat trobada a la plana. Amb les de Terrassa, així com amb el poblat de Marlés i la Balma del Segre a Vilaplana, conserva un cert parentiu.

(1) Posteriorment a l'excavació de Marlés hem emprès la d'un poblat ibèric al serrat de Sant Miquel de Sorba (Cardona), on apareix abundosa i ben característica la tècnica de la ceràmica de Marlés. Confiem reconstruir-ne alguns vasos. Hi hem trobat una ansa idèntica a les dels plats de Marlés. Es, però, poc útil per a les deduccions cronològiques per la gran barreja de cultures d'aquesta estació.

(2) *Poblado ibérico de Castellvell*. (Memorias de la Junta Superior de Excavaciones. Madrid, 1920), figs. 20 i 21.

(3) A. I. MARQUES DA COSTA: *Estações pré-históricas dos arredores de Setúbal*. «O Archeologo Português», vol. VIII, p. 137, fig. 97 i següents.

(4) A. F. SIMÕES: *Introdução a arqueologia da península ibérica*, p. 119.

(5) DUMAS: *Des temps intermédiaires entre la pierre polie et l'époque romaine*, p. 16. Le Mans, 1910.

(6) *Die älteren Kulturperioden im Orient und in Europa*. Stockholm, 1903, figs. 274 i 278.

(7) MODESTOV: *Introduction à l'Histoire Romaine*. Paris, 1907. Planxa XXIV, núm. 2.

(8) *Ibid.*, p. 275.

(9) *Ibid.*, p. 230, planxes XXIII-3, XXIV-3 i XXVI-4.

(10) *Excavaciones en la Cueva del Segre*. (Memorias de la Junta Superior de Excavaciones), Madrid, 1918.

(11) *Museu de Barcelona*. — P. BOSCH GIMPERA: *Prehistòria catalana*. Barcelona, 1920, p. 197.

(12) Vegi's el follet velografiat: *Les primeres civilitzacions ausetanes*, pp. 76-79.

A fora de la sepultura, però tocant a les pedres, a més d'ossos humans aparegué una gran barreja de trossos de terrissa, amb els quals s'ha pogut reconstruir (fig. 330): la part superior d'un vas de terra grollera, color de cendra, ornada l'extrangulació del coll amb angles formats de ratlles incises; un altre fragment d'un vas més gran amb una extrangulació i un fris de ratlles incises al seu voltant, semblant a l'anterior, però contenint, a més, un cordó amb ditades; tres plats de forma cònica truncada, dos de terra rogenca i un de

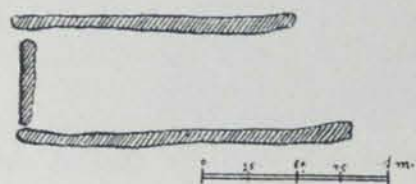

Fig. 329. — Vich. Sepulcre del Turó de les Mentides. Planta

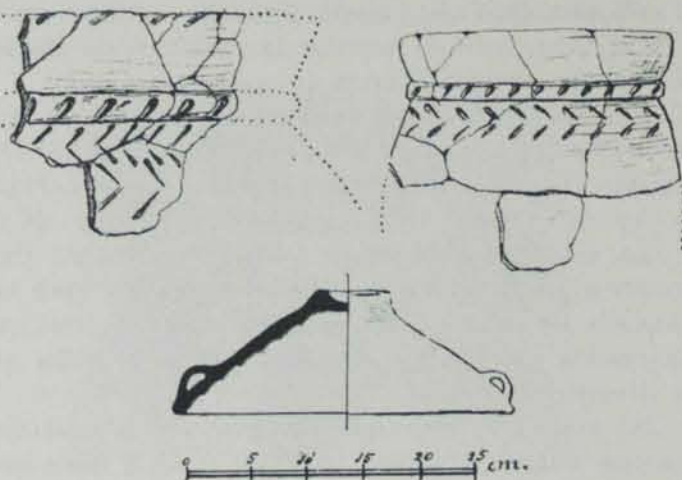

Fig. 330. — Vich. Sepulcre del Turó de les Mentides. Ceràmica

negrosa, les dimensions dels quals són, respectivament, 11, 9'5 i 9'6 centímetres d'altura per 29, 25 i 28 de diàmetre de la boca, afinats de dintre, amb acanalats paral·lels i sense polir de fora.

Probablement aquest sepulcre fou violat per cercadors de tresors, que despreciaren les troballes esmentades, deixant-les arreconades fora de la sepultura. — JOSEP RIUS SERRA, PVRE.

La necròpolis de «Can Missert» (Terrassa)

Les troballes anteriors a 1916. — Pels vasos conservats al Museu de Vich, donats al bisbe Morgades pel propietari del terreny en el qual foren trobats, D. Josep Barata, i per la notícia publicada per D. J. Soler i Palet ⁽¹⁾ i D. J. Botet i Sisó ⁽²⁾, es coneixia l'existència a Terrassa, al lloc anomenat «Can Missert», d'una necròpolis d'incineració de la primera Edat del ferro. Se'n parlà en la *Crònica* de l'ANUARI anterior, al mateix temps que es publicaven noves troballes i es revisaven les antigues de Catalunya que es podien referir a l'època hallstättica ⁽³⁾.

Una visita al lloc de la troballa féu sospitar que la necròpolis hauria estat sols en part destruïda en fer la carretera d'Olesa, puix que, segons referències dels que presenciaren les troballes, totes es feren en l'espai ocupat avui per la carretera i de llur agrupació de l'un a l'altre costat de carretera amb igual abundància, es podia deduir que encara restarien sepulcres intactes a ambdós costats, ultra els que es destruïren abans i que sembla que foren un parell de cents.

L'EXCAVACIÓ DE 1916

L'excavació feta per nosaltres el gener de 1916 ho confirmà, trobant-se encara 48 urnes, quatre al costat nord de la carretera, en un erm, i els restants al costat sud, en una vinya (vegi's el pla de la fig. 331). Un estudi detallat de l'excavació i de les troballes està en preparació, consignat-se aquí tan sols els resultats més importants.

Els sepulcres degueren consistir en clots al fons dels quals es posaven les urnes contenint les cendres i que es tornaven a omplir de terra, no havent-se trobat cap rastre que mostrés la forma del clot ni de pedres per a mantenir l'urna isolada de la terra. Les urnes apareixien en una profunditat que oscil·lava entre 0'80 i 1'20 metres, i, com es pot observar en el pla, no estaven agru-

(1) *Contribució a l'història de Catalunya. Egara (Terrassa)*. (Discurs d'entrada a l'Acadèmia de Bones Lletres). — Barcelona, Imp. de la Casa de Caritat, 1906; pàgs. 11 i 12.

(2) *Data aproximada en què els grecs s'establiren a Empúries*, etc. (Discurs d'entrada a l'Acadèmia de Bones Lletres). — Girona, Torres, 1908.

(3) BOSCH: *Dos vasos de la Edat del ferro trobats a Argentona. La ceràmica hallstättica a Catalunya* (ANUARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, V, 1913-14, *Crònica*), pàgs. 816 i següents.